

EMANUEL KULCZYCKI

**PROCEDURY EWALUACJI CZASOPISM,
WSPÓŁCZYNNIKI WPŁYWU
I LISTY CZASOPISM**

RAPORT VIII

EMANUEL KULCZYCKI

**PROCEDURY EWALUACJI CZASOPISM,
WSPÓŁCZYNNIKI WPŁYWU
I LISTY CZASOPISM**

RAPORT VIII

SERIA RAPORTÓW CENTRUM STUDIÓW NAD POLITYKĄ PUBLICZNĄ UAM

POZNAŃ 2019

Procedury ewaluacji czasopism, współczynniki wpływu i listy czasopism

Emanuel Kulczycki

Raport VIII

Redakcja merytoryczna: prof. Marek Kwiek

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „DIALOG” w latach 2016-2019 na podstawie umowy nr 0021/DLG/2016/10 z dnia 20 grudnia 2016 r.

Centrum Studiów nad Polityką Publiczną UAM
Poznań 2019

SPIS TREŚCI

1.	Streszczenie	5
2.	Wprowadzenie do problematyki raportu	6
3.	Kontekst – ocena publikacji naukowych w Polsce	8
4.	Modele oceny publikacji w innych krajach	13
5.	Aktywność publikacyjna i wydawnicza polskich naukowców	15
6.	Zalecenia i kierunki dla polityki publicznej	21
7.	Literatura	25

1. STRESZCZENIE

Celem niniejszego raportu jest wskazanie wyzwań wynikających z oceny publikacji naukowych w ramach instytucjonalnej oceny nauki. Poprzedni raport poświęcony *Procedurom instytucjonalnej ewaluacji nauki* (Kulczycki 2019) wskazywał, że w obowiązującym w Polsce modelu nie jest możliwe utrzymanie balansu w ocenie różnych dyscyplin, a funkcjonujące rozwiązanie deprecjonuje punktowo nauki humanistyczne. Są to najważniejsze wyzwania, z którymi należy się zmierzyć, ulepszając obecny model oparty na formalnej ocenie monografii oraz „Wykazie czasopism punktowanych” (WCP).

W niniejszym raporcie zostało zaprezentowane rozwiązanie z zakresu oceny publikacji obowiązujące do 2017 roku, czyli do okresu przeprowadzenia ostatniej Kompleksowej Ewaluacji Jednostek Naukowych. Prezentacja została podzielona na ocenę monografii oraz ocenę artykułów w czasopismach (a dokładniej ocenę czasopism).

Następnie zostały przedstawione podstawowe informacje na temat produktywności publikacyjnej polskich naukowców, które umożliwiają zrozumienie skali przedsięwzięcia, jakim jest ocena publikacji w ramach instytucjonalnej ewaluacji nauki. W kolejnej części zostały zaprezentowane rozwiązania stosowane w innych krajach europejskich, które mogą być ważnym punktem odniesienia w dyskusji nad kierunkiem proponowanych zmian.

W raporcie zostały zidentyfikowane cztery obszary (wyzwania), w których konieczna jest interwencja polityki publicznej, aby nowy model oceny publikacji naukowych mógł służyć wzmocnieniu pozycji nauki i Polski na arenie międzynarodowej. Te wyzwania to:

1. Waga podstawowych kanałów publikacji naukowych – dotychczasowe rozwiązanie przyznawało artykułom prymat punktowy w stosunku do monografii naukowych. Takie rozwiązanie jest niedopasowane do oceny publikacji w naukach humanistycznych i społecznych, w których publikacje książkowe są jednym z najważniejszych sposobów komunikacji naukowej. Nowy model oceny publikacji powinien zatem umożliwiać przyznanie wyższej punktacji najlepszym monografiom naukowym.
2. Model oceny monografii oparty na zasadzie dziedziczenia prestiżu – dotychczasowe rozwiązanie w zakresie oceny monografii oparte jest na technicznych (formalnych) kryteriach, które powinna spełniać dana

publikacja książkowa. Sprawilo to, że w ewaluacji może się liczyć każda książka, ponieważ weryfikacja spełniania tych kryteriów nie jest w pełni możliwa w takiej skali przedsięwzięcia. Dlatego w nowym modelu ocena publikacji książkowych powinna być oparta na tzw. zasadzie dziedziczenia prestiżu oraz ocenie wydawnictw naukowych.

3. Definicje naukowych publikacji książkowych – model oceny monografii oparty na kryteriach formalnych sprawił, że w Polsce pojawiło się bardzo wiele definicji monografii naukowych oraz prac pod redakcją naukową. Różnorodność typów definicji miała służyć lepszej rozliczalności, lecz okazało się, że jedynie zwiększyło to skomplikowanie całego systemu. Dlatego w nowym rozwiązaniu wyzwaniem jest wskazanie bardziej ogólnych definicji w mniejszym stopniu opartych na wskaźnikach ilościowych.
4. Balans między różnymi grupami nauki w ocenie czasopism – dotychczasowe rozwiązanie sprawiło, że najlepsze czasopisma z nauk humanistycznych nie mogły być oceniane punktowo tak samo wysoko jak najlepsze czasopisma z zakresu nauk biologicznych czy społecznych. W związku z tym nowe rozwiązanie powinno umożliwiać otrzymanie najwyższej liczby punktów czasopismom z każdego obszaru nauki. Zasady tworzenia „Wykazu czasopism punktowanych” były oparte na wielu wskaźnikach bibliometrycznych, które jednak nie umożliwiły zachowanie balansu w ocenie różnych grup nauk. Projekt Polskiego Współczynnika Wpływu nie pozwoliłby również przewyciężyć tych słabości. Dlatego też wyzwaniem nowego modelu będzie wskazanie znormalizowanego wskaźnika bibliometrycznego, który pozwoli na ewaluację czasopism z różnych grup nauk.

W raporcie znaczenie każdego z tych obszarów zostało omówione, a następnie – na podstawie dotychczasowych badań i doświadczeń z innych krajów wykorzystujących podobne krajowe rozwiązania – zostały zaproponowane zalecenia i kierunki dla polityki naukowej w Polsce. W ostatniej części raportu zaproponowano sposoby monitorowania i ewaluowania wprowadzanych zmian.

Słowa kluczowe: ocena czasopism naukowych, ewaluacja nauki, monografia naukowa, komunikacja naukowa

2. WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI RAPORTU

Ocena publikacji naukowych jest jednym z najważniejszych instrumentów polityki naukowej, który służy ewaluacji uczelni czy naukowców (Cronin i Sugimoto 2014; Kulczycki 2017a). W Polsce ocena publikacji przeprowadzana jest

w ramach parametrycznej oceny jednostek naukowych. Waga kryterium publikacyjnego względem innych kryteriów jest bardzo duża, co sprawia, że publikacje stają się fundamentalnym elementem świadczącym o produktywności jednostki naukowej bądź naukowca.

Komunikacja naukowa w drugiej dekadzie XXI wieku nadal opiera się na czterech podstawowych typach publikacji naukowych, tj. artykułach w czasopismach naukowych, monografiach, monografiach pod redakcją naukową oraz rozdziałach w monografiach pod redakcją naukową. W uproszczeniu możemy powiedzieć, że naukowcy publikują artykuły w czasopismach i publikacje książkowe. Chociaż w przeważającej mierze wszystkie te sposoby komunikacji naukowej są publikacjami tekstowymi, które mają swoich autorów, miejsce publikacji i objętość, to ich naukometryczna lub bibliometryczna ocena przebiega zgoła odmiennie. Metody oceny czasopism i artykułów naukowych są już bardzo mocno ugruntowane w środowisku naukowym (Rousseau 2002; Vanclay 2011), natomiast ocena publikacji książkowych wciąż boryka się z wieloma problemami, takimi jak brak narzędzi do całościowego ujmowania różnych wydań i tłumaczeń książek czy też mierzenia ich objętości (Giménez Toledo i in. 2016; Giménez Toledo 2016; Zuccala, Guns, Cornacchia i Bod 2015).

W Polsce od 1999 roku tworzy się wykazy czasopism punktowanych, na podstawie których ocenia się artykuły naukowe w czasopismach zawartych w tychże wykazach. Taki model oceny określa się mianem dziedziczenia prestiżu, ponieważ przyjmuje się, że artykuł wart jest tyle, ile czasopismo, w którym jest opublikowany. Jednocześnie w przypadku oceny publikacji książkowych stosuje się model zgoła odmienny, oparty na spełnianiu kryteriów formalnych przez publikacje recenzowane.

O rankingach oraz klasyfikacjach czasopism napisano już wiele tekstów (Hodge i Lacasse 2011; Serenko i Dohan 2011). Z jednej strony rankingi czasopism są użytecznym narzędziem dla naukowców oraz decydentów. Różne instytucje naukowe wdrożyły lokalne polityki wynagradzania naukowców, którzy publikują w czasopismach wskazanych na czołowych miejscach w danych rankingach (Gomez-Mejia i Balkin 1992; Manning i Barrette 2005). Co więcej, publikowanie w najwyżej ocenianych czasopismach jest postrzegane jako jeden z kluczowych celów działalności naukowej. Z drugiej strony pojawia się również wiele tekstów wskazujących na negatywne aspekty rankingowania czasopismach. Większość z nich skupia się na wpływie rankingów na praktyki naukowe (Brembs, Button, i Munafò 2013; Reuter 2012), marginalizację krajów nieanglojęzycznych (Wolters 2013), różnice między oceną bibliometryczną a ekspercką (Haddawy, Hassan, Asghar i Amin 2016) oraz specyfice nauk humanistycznych i społecznych (Ferrara i Bonaccorsi 2016). Dwunajczęstsze metody tworzenia rankingów oparte są na ocenie eksperckiej oraz ocenie opartej na cytowaniach. Serenko i Dohan (2011) porównali różne sposoby tworzenia rankingów i wskazali, że oceny ekspercka i bibliometryczna

nie mogą być stosowane zamiennie. Również Kulczycki i Rozkosz (2017) pokazali zalety i wady oceny eksperckiej oraz używanie tych dwóch narzędzi w jednym modelu. Nie ulega jednak wątpliwości, że rankingowanie czasopism jest jednym z najczęściej używanych instrumentów polityki naukowej. Dla odmiany ocena publikacji książkowych – istotnych przede wszystkim dla nauk humanistycznych i społecznych – dopiero niedawno wkroczyła na drogę rozwoju odpowiednich narzędzi i metod (Giménez Toledo i in. 2016).

Parametryczne sposoby oceny publikacji mogą sprzyjać zwiększaniu produktywności naukowców (większa liczba publikacji), jakości prac naukowych (Aagaard i Schneider 2016; van den Besselaar, Heyman i Sandström 2017), ale również mogą przyczyniać się do wytwarzania praktyk i zachowań niepożądanych takich jak punktoza (Kulczycki 2017b) czy gra wskaźnikami (Bał 2017).

Budowanie zasad oceny publikacji musi uwzględniać to, że wskaźniki ilościowe używane do mierzenia bądź zmieniania praktyk społecznych będą wykorzystywane również do innych celów, np. ogrywania systemu oceny. Co więcej, systemy oceny publikacji mogą stać się elementem systemu nagród w nauce. Chociaż takie rozwiązania istnieją w nauce od XVIII wieku, to zachęty finansowe dla naukowców za opublikowanie publikacji danego (pożądanego przez system) typu upowszechniły się istotnie od lat 80. ubiegłego wieku między innymi w Chinach, Meksyku czy Hiszpanii (Neff 2017; Quan, Chen i Shu 2017). Konsekwencje takich zespolonych systemów ewaluacji i wynagradzania nie zawsze przynoszą tylko pożądane i zakładane skutki.

Oznacza to, że budowa instrumentów polityki naukowej musi uwzględniać nie tylko techniczne i warsztatowe możliwości (np. dostępność baz danych i wskaźników bibliometrycznych), ale musi również brać pod uwagę cele polityki naukowej (np. wzrost produktywności naukowców w danym obszarze nauki) oraz – przede wszystkim – punkt startowy danej społeczności uczonych, która zostanie poddana ewaluacji. Nie wszystkie bowiem instrumenty, które sprawdzają się w innych systemach, będą dopasowane do polskiej sytuacji.

3. KONTEKST – OCENA PUBLIKACJI NAUKOWYCH W POLSCE

W polskim modelu oceny publikacji naukowych to typ publikacji (np. artykuł, rozdział w monografii) wyznacza sposób oceny danej publikacji. Wszystkie artykuły były oceniane na podstawie „Wykazu czasopism punktowanych” (Kulczycki i Rozkosz 2017), natomiast wszystkie naukowe publikacje książkowe były oceniane na podstawie kryteriów formalnych. Jednostka naukowa za każdą nadesłaną i zaakceptowaną w ewaluacji książkę otrzymywała określoną liczbę punktów.

Liczba punktów przypisanych do publikacji zależy od typu publikacji. Za artykuł jednostka mogła uzyskać w ewaluacji w 2017 roku od 1 do 50 punktów – najwyższa

liczba punktów była przypisana do artykułów opublikowanych w czasopismach z wyliczonym wskaźnikiem Impact Factor. Za monografię jednostka mogła uzyskać 25 punktów, a dodatkowo 5% monografii zgłaszanych przez jednostkę mogło uzyskać 50 punktów, jeśli zostały uznane za monografie wybitne (np. otrzymały ważną nagrodę naukową).

Ostateczna liczba punktów zależała od liczby autorów danej publikacji oraz od liczby autorów danej publikacji, którzy afiliowali daną jednostkę w tejże publikacji: (1) za publikację do 10 autorów jednostka otrzymywała 100% punktów; (2) za publikację powyżej 10 autorów 100% punktów, gdy co najmniej 20% autorów afiliowało daną jednostką; 75% punktów, gdy odsetek autorów afiliujących daną jednostkę wynosił co najmniej 10%; 50% punktów, gdy odsetek autorów afiliujących daną jednostkę był niższy niż 10%.

W ocenie publikacji w ramach Kompleksowej Ewaluacji Jednostek Naukowych funkcjonowały dwa podstawowe ograniczenia. Pierwsze odnosi się do limitu liczby publikacji możliwych do zgłoszenia przez daną jednostkę (np. wydział uczelni czy instytut Polskiej Akademii Nauk). Limit ten był wyrażany wzorem $3N-2N_0$, gdzie N oznacza średnią arytmetyczną liczby pracowników danej jednostki naukowej zatrudnionej w niej w okresie objętym ewaluacją. Natomiast N_0 odnosi się do liczby pracowników, którzy nie byli autorami żadnej publikacji afiliowanej do jednostki w ewaluowanym okresie. Oznacza to, że jednostka zatrudniająca na pełen etat 100 pracowników, z których 90 opublikowało i afiliowało do tej jednostki co najmniej jedną publikację, może zgłosić 280 publikacji. A dokładnie zapełnić 280 tzw. slotów na publikację, gdyż w ewaluacji w latach 2013 i 2017 stosowano ważenie publikacji. Kilka publikacji wieloosobowych, czyli takich, których autorzy byli afiliowani do różnych instytucji naukowych, zapełniało jeden slot, a nie kilka – w ten sposób system pozwalał na zbalansowanie oceny praktyk publikacyjnych z różnych dziedzin, np. z humanistyki, gdzie przeważająca większość prac jest jednoautorska oraz fizyki, gdzie zdarzają się również prace z kilkoma tysiącami autorów.

Drugie założenie odnosi się do limitu możliwych do zgłoszenia przez jednostkę monografii i rozdziałów. W zależności od grupy nauk limit ten wynosił odpowiedni odsetek liczby publikacji wyznaczanych przez wzór $3N-2N_0$:

1. nauk humanistycznych i społecznych – 40%,
2. nauk o sztuce i twórczości artystycznej – 25%,
3. nauk ścisłych i inżynierskich – 20%,
4. nauk o życiu – 10%.

Oznacza to, że w powyższym przypadku jednostki ze 100 pracownikami, jednostka zgłaszając 280 publikacji, może wskazać do 112 monografii (lub rozdziałów).

OCENA ARTYKUŁÓW Z CZASOPISM NAUKOWYCH

W Polsce od dwóch dekad regularnie opracowywany jest „Wykaz czasopism punktowanych” (WCP), czyli ranking czasopism. Artykuły z czasopism naukowych są oceniane zgodnie z obowiązującym WCP w roku publikacji artykułu.

W 2011 roku została wdrożona nowa procedura tworzenia WCP, która w istotny sposób zmieniła wcześniejsze wytyczne. Kulczycki (2014) zrekonstruował zmiany w zasadach budowy WCP oraz pokazał, na czym polega przełomowość zmian wprowadzonych w 2011 roku. Natomiast już w roku 2015 regulacje uległy dalszym istotnym modyfikacjom. Jedną z najważniejszych zmian wprowadzonych przez Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 czerwca 2015 roku w sprawie kryteriów i trybu oceny czasopism naukowych był dodatkowy czynnik oceny, tj. ocena ekspercka krajowych czasopism naukowych.

Ostatnia pełna ocena czasopism naukowych obejmująca wszystkie trzy części wykazu, tj. A, B, C, została przeprowadzona w 2015 roku. Poniżej zostały wykorzystane wyniki rekonstrukcji oraz charakterystyka poszczególnych etapów tworzenia Wykazu czasopism punktowanych zaprezentowaną przez Kulczyckiego, Rozkosz i Drabek (2016) the bibliometric, and the peer-review one.

Wykaz czasopism punktowanych z 2015 r. składał się z trzech części:

Część A

Część A zawiera listę czasopism naukowych znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) i posiadających współczynnik wpływu Impact Factor (IF) oraz przypisaną im liczbę punktów za publikacje.

Tworzona jest na bazie produktu JCR firmy Clarivate Analytics (wcześniej Thomson Reuters). Ranking konstruowany jest na podstawie wartości znormalizowanego pięcioletniego wskaźnika Impact Factor (IF), a w przypadku jego braku dwuletniego IF i na tej podstawie przypisuje się czasopismu od 15 do 50 punktów. Normalizacja prowadzona jest osobno dla każdej grupy tematycznej (ang. *subject category*).

Część B

Część B zawiera listę krajowych czasopism naukowych, czyli takich, których redakcja lub wydawca posiada siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nieposiadających współczynnika wpływu Impact Factor (IF), których wydawcy działają zgodnie z ustawą z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe oraz przypisaną im liczbę punktów za publikacje.

W zasadach budowy części B względem lat poprzednich wprowadzono kilka istotnych zmian. Utrzymany został podział na trzy grupy nauk – nauki techniczne,

ściśle, medyczne, przyrodnicze; społeczne; humanistyczne – który różnicował progi graniczne w ocenie formalnej i bibliometrycznej.

Kluczową zmianą było rozszerzenie zakresu punktowego, który przed zmianami wynosił od 1 do 10 punktów, teraz natomiast czasopisma mogą mieć przypisane maksymalnie 15 punktów. Dodatkowe 5 punktów czasopisma mogą uzyskać poprzez ocenę ekspercką. Przekształcenia zasad tworzenia części B można zestawić w następujące grupy:

1. Zmianom uległy kryteria wstępne i kryteria oceny formalnej oraz bibliometrycznej na liście B – zmieniły się nie tylko wymogi, ale również skala punktacji za poszczególne parametry.
2. Została dodana ocena ekspercka, która stanowi trzeci wymiar oceny obok oceny formalnej, np. liczba artykułów, i oceny bibliometrycznej np. wysokość wskaźnika Predicted Impact Factor (PIF).
3. Czasopisma z bazy European Reference Index for the Humanities (ERIH) mogły złożyć ankietę aplikacyjną na część B – jeśli wynik punktowy na części B był wyższy niż na części C, wówczas czasopismo znajdowało się na liście B.
4. Ocena bibliometryczna czasopism została rozszerzona. Oprócz wskaźnika PIF, którego definicja została zmieniona został dodany wskaźnik Scimago Impact Factor (SIF) obliczany jako iloraz współczynnika Total Cites (3 years) publikowanego w bazie Scimago Journal i Country Rank (dane do tego rankingu pochodzą z bazy SCOPUS) i liczby wszystkich artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie w okresie od trzech lat do roku poprzedzających rok wypełnienia ankiety.
5. Usunięto stałą przeniesienia (tzw. punkty za zasiedzenie, czyli indeksowanie na poprzednich WCP), lecz zostały dodane punkty za staż czasopisma.
6. Zapowiadany od 2013 r. Polski Współczynnik Wpływu (PWW) nadal nie został wyliczony. Jednakże czasopisma aplikujące do części B mogły wprowadzić dane bibliograficzne ze swoich czasopism do bazy POL-index. Za uzupełnienie pełnych rekordów bibliograficznych czasopismo mogło uzyskać 1 lub 2 dodatkowe punkty. W założeniach wprowadzone dane posłużą w przyszłości do wyliczenia PWW.

Część C

Zawiera listę czasopism naukowych znajdujących się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH) i nieujętych w bazie Journal Citation Reports (JCR) oraz przypisaną im liczbę punktów za publikacje.

Część C tworzona była w oparciu o listy ERIH. W 2015 roku zostały wprowadzone dwie istotne zmiany:

1. Został wskazany zakres punktowy wyznaczający, ile punktów dane czasopismo może uzyskać – od 10 do 25 punktów (na poprzednim WCP wszystkie czasopisma z części C miały 10 punktów).
2. Dodatkowe punkty mogły uzyskać czasopisma, które oprócz indeksowania na ERIH-u są rejestrowane w bazie SCOPUS służącej za źródło danych do bazy Scimago. W tym celu został zaproponowany współczynnik Scimago Impact Factor 2 (SIF2) obliczany jako iloraz współczynnika Total Cites (3 years) i współczynnika Citable Docs (3 years) publikowanych w bazie Scimago Journal i Country Rank.

Hybrydowa metoda ustalania liczby punktów na części C – polegająca na tym, że kryterium doboru czasopism zawarte jest w jednej bazie (ERIH), a źródło danych koniecznych do wyliczenia wskaźnika w drugiej bazie (Scimago) – budzi wiele wątpliwości natury bibliometrycznej i naukometrycznej.

OCENA PUBLIKACJI KSIĄŻKOWYCH (MONOGRAFII, ROZDZIAŁÓW, PRAC POD REDAKCJĄ)

Ocena publikacji książkowych odbywała się na podstawie spełniania kryteriów formalnych. W ewaluacji przeprowadzonej w 2017 roku tak definiowano monografię:

Monografie naukowe, w tym edycje naukowe tekstów źródłowych i artystycznych, atlasy i mapy, tematyczne encyklopedie i leksykony, komentarze do ustaw, skrypty i podręczniki akademickie, słowniki biograficzne i bibliograficzne, bibliografie oraz katalogi zabytków, zalicza się do osiągnięć naukowych i twórczych jednostki, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

1. stanowią spójne tematycznie opracowania naukowe;
2. przedstawiają określone zagadnienie w sposób oryginalny i twórczy;
3. były poddane procedurze recenzji wydawniczych;
4. są opatrzone właściwym aparatem naukowym (bibliografia lub przypisy), z wyłączeniem map;
5. posiadają objętość co najmniej 6 arkuszy wydawniczych lub są mapami odpowiadającymi tej objętości tekstu;
6. są opublikowane jako książki lub odrębne tomy (z wyłączeniem map), których egzemplarze obowiązkowe zostały przekazane uprawnionym bibliotekom, zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych (Dz. U. poz. 722, z 2003 r. poz. 1188, z 2008 r. poz. 1056 oraz z 2012 r. poz. 1529), są dostępne w bibliotekach krajowych lub zagranicznych uczelni, lub innych uznanych organizacji naukowych, lub są opublikowane w formie elektronicznej w Internecie;

7. posiadają ISBN, ISMN, ISSN lub DOI (Digital Object Identifier – cyfrowy identyfikator dokumentu elektronicznego)¹.

W przypadku ewaluacji rozdziałów sprawdzano dodatkowo, czy ich objętość wynosi co najmniej 0.5 arkusza wydawniczego.

4. MODELE OCENY PUBLIKACJI W INNYCH KRAJACH OCENA WYDAWCÓW MONOGRAFII

W systemach ewaluacji nauki funkcjonuje zasada dziedziczenia prestiżu z wydawców na publikacje książkowe. Rozwiązanie odmienne, czyli używane w Polsce ocenianie formalnych wymogów, stosowane jest m.in. w Czechach i w Litwie. Ocena wydawców niesie za sobą również wiele wyzwań, jednak z perspektywy krajowej ewaluacji jest zdecydowanie bardziej wydajna i efektywniej realizuje cel ewaluacji niż ocena kryteriów formalnych.

Należy również podkreślić, że ocena wydawców (książek) nie ma tak długiej historii jak ocena czasopism, co sprawia, że nie istnieją jeszcze globalne rozwiązania, które można porównać do list czasopism zawartych w Web of Science lub Scopus. Funkcjonujące rozwiązania największych dostawców baz, tj. Book Citation Index (Clarivate Analytics – poprzednio Thomson Reuters) oraz Scopus, są w początkowej fazie rozwoju i pokrycie we wszystkich grupach nauk jest bardzo niskie – w żaden sposób zatem nie mogą stanowić punktu wyjścia dla polskiego rozwiązania.

OCENA WYDAWCÓW W CZTERECH KRAJACH EUROPEJSKICH Hiszpania

W Hiszpanii wykorzystywany jest ranking wydawców oparty na postrzeganym prestiżu. Został zbudowany na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród kilkunastu tysięcy hiszpańskich naukowców, którzy mieli wskazać trzy najbardziej prestiżowe – w ich mniemaniu – wydawnictwa. Następnie na tej podstawie zbudowano wskaźnik ICEE służący do ważenia dorobku publikacyjnego. Zbudowany w ten sposób ranking wydawców jest publicznie dostępny².

Główną zaletą tego rozwiązania jest oparcie go na szerokim gronie ocen eksperckich. Zaletą ta jest jednocześnie jego największą wadą, gdyż nie jest możliwe kontrolowanie rzetelności prowadzonej oceny w takiej skali.

Dania

W 2009 roku stworzono wskaźnik BGI (Henriksen i Schneider 2014) do bibliometrycznej oceny badań. Każdego roku 68 grup ekspertów wybranych przez Duński

¹ <https://bg.uph.edu.pl/images/OIN/PDF/monografia.pdf> [15.12.2018].

² <http://ilia.cchs.csic.es/SPI/> [15.12.2018].

Komitet Badań tworzy listę wszystkich kanałów publikacji (czasopism/wydawców) i przypisuje punkty do poszczególnych kanałów. Szczegółowe wytyczne dotyczące pracy tych 68 grup nie są publicznie dostępne.

Finlandia

Listę kanałów publikacji (czasopism/wydawców) tworzą 23 panele eksperckie (łącznie około 200 naukowców) koordynowane przez Federację Fińskich Towarzystw Naukowych (Puuska 2014). W fińskim modelu wydawcy są klasyfikowani na czterech poziomach³.

Zaletą rozwiązania duńskiego i fińskiego jest oparcie się na zasadzie dziedziczenia prestiżu i eksperckiego wyznaczania listy wydawców. Wyzwaniem obu systemów jest natomiast poziom zaufania do ekspertów biorących udział w pracach paneli.

Norwegia

W Modelu Norweskim wydawcy są klasyfikowani na dwóch poziomach: Poziom 1 i Poziom 2 (Sivertsen 2017). Poziom 2 zawiera najbardziej prestiżowych wydawców i nie może przekraczać 20% wszystkich uwzględnionych wydawców.

Należy pamiętać, że jakość aktywności publikacyjnej (mierzona odsetkiem publikacji indeksowanych w najlepszych kanałach publikacyjnych oraz odsetkiem publikacji opublikowanych w języku angielskim) w przypadku Norwegii czy Danii jest istotnie wyższa (Kulczycki i in. 2018). Oznacza to, że nie wszystkie rozwiązania, które stosowane są i sprawdzają się w Modelu Norweskim, powinny być stosowane w Polsce. Nasz punkt wyjścia w stronę doskonałości naukowej jest odmienny, dlatego nie możemy stosować np. rozwiązań punktowych (lecz nie dotyczy to samego sposobu klasyfikowania kanałów publikacji) z Norwegii, ponieważ system ewaluacji nauki ma w przypadku polskich naukowców zdecydowanie rozróżniać prestiżowe kanały publikacji od kanałów ściśle lokalnych. Jeśli tego nie zmienimy, polscy naukowcy nadal będą wybierali przede wszystkim polskie lokalne czasopisma, tak jak ma to miejsce w przypadku artykułów publikowanych w czasopismach z listy ERIH – większość jest opublikowana w czasopismach polskich o zasięgu lokalnym (Kulczycki, Rozkosz i Drabek 2015).

OCENA CZASOPISM NAUKOWYCH

Listy i rankingi czasopism (Hodge i Lacasse 2011) są wykorzystywane głównie w krajach, w których funkcjonują scentralizowane systemy ewaluacji nauki. Dla przykładu we Francji Agence d’Evaluation de la Recherche et de l’Enseignement Supérieur opublikowało listę 6305 czasopism podzielonych na trzy kategorie.

³ Informacje na ten temat są dostępne online: <http://juuli.fi> [15.12.2018].

Australia w ramach ewaluacji w 2010 roku używała listy obejmującej ponad 20 tysięcy czasopism. Obecnie lista australijska (ERA 2015) zawiera 16 tysięcy czasopism. Również Serbia używa list czasopism, aby sprawdzać jakość swoich periodyków (Šipka 2012). Listy czasopism wykorzystywane są również w przywołanym Modelu Norweskim, listach fińskich czy duńskiej, jak również w Brazylii, Kolumbii czy Holandii, Czechach i Słowacji.

Należy też wspomnieć o europejskiej referencyjnej liście czasopism humanistycznych, tj. European Reference Index for the Humanities (ERIH), której wykorzystanie w polskim systemie przysporzyło wielu problemów (Kulczycki, Rozkosz i Drabek 2015).

ERIH powstał jako inicjatywa Europejskiej Fundacji na rzecz Nauki (European Science Foundation [ESF]), która zrzeszała organizacje naukowe z 30 krajów europejskich. W 2001 roku podczas spotkania w Budapeszcie ESF debatowała o konieczności stworzenia wykazu czasopism humanistycznych, gdyż istniejące rozwiązania okazały się niewystarczające. Stała Komisja Europejskiej Fundacji Naukowej została wyznaczona do stworzenia listy czasopism w różnych obszarach nauk humanistycznych. W 2003 roku rozpoczęła pracę, która zakończyła się cztery lata później. W 2007 roku opublikowano czternaście wstępnych list, a czasopisma podzielono na trzy kategorie: A – najlepsze międzynarodowe czasopisma; B – międzynarodowe czasopisma; C – czasopisma o lokalnym znaczeniu w Europie. W 2011 roku opublikowano drugą edycję list ERIH, jednak nie wszystkie te wykazy zostały zaktualizowane. ESF zmieniła kategoryzację, a czasopisma podzielono na dwie nowe kategorie: NAT – czasopisma o zasięgu krajowym oraz INT – czasopisma o zasięgu międzynarodowym. W kategorii INT wyróżniono dwie podkategorie: INT1 – najlepsze czasopisma międzynarodowe oraz INT2 – czasopisma międzynarodowe. W 2014 roku ESF przekazała projekt ERIH do Norwegian Social Science Data Services, który od tego momentu został przekształcony w ERIH Plus.

ERIH Plus jest rozwijany jako lista referencyjna obejmująca czasopisma z obszaru nauk humanistycznych i społecznych – na podstawie tej listy referencyjnej nie są tworzone rankingi, nie są też obliczane w odniesieniu do niej żadne wskaźniki bibliometryczne, które mogłyby być wykorzystane w polskim rozwiązaniu.

5. AKTYWNOŚĆ PUBLIKACYJNA I WYDAWNICZA POLSKICH NAUKOWCÓW

Oceniając publikacje polskich naukowców oraz dopasowując do tego przedsięwzięcia narzędzia polityki naukowej, należy wziąć pod uwagę liczbę publikacji tworzonych przez polskich badaczy. Na potrzeby Kompleksowej ewaluacji jednostek

naukowych zostało przesłanych ponad 560 tysięcy zgłoszeń ewaluacyjnych (każde zgłoszenie odpowiadało jednej publikacji) przez blisko 110 tysięcy pracowników naukowych.

MONOGRAFIE (KSIĄŻKI NAUKOWE)

Ocena wielkości produkcji naukowej w zakresie publikacji książkowych możliwa jest dzięki danym Biblioteki Narodowej. W bibliografii naukowej znalazło się 11 437 tytułów książek naukowych wydanych w 2015 roku (Biblioteka Narodowa 2016). Warto pamiętać, że nie istnieje wspólna definicja monografii naukowej, która byłaby stosowana zarówno przez Bibliotekę Narodową, jak i Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Breczko 2016). Oznacza to, że wskazując na produktywność naukowców, posługujemy się zbiorami książek akademickich, książek naukowych i monografii – a zbiory te nie są ze sobą tożsame.

Liczba książek naukowych obecnie wydawanych wzrosła blisko dwuipółkrotnie w stosunku do liczby wydawanych książek naukowych w 1990 roku. Nieustanny wzrost liczby wydawanych publikacji naukowych nie może być wyjaśniony jedynie przez zwiększającą się liczbę pracowników (w 1990 roku w szkołach wyższych zatrudnionych było 61 tysięcy nauczycieli akademickich, 5 tysięcy w instytutach PAN oraz 14 tysięcy w ówczesnych jednostkach badawczo-rozwojowych). Ich liczba wzrosła zaledwie o około 35%. Jak podaje Biblioteka Narodowa:

W latach 2005–2010 [...] wzrost liczby pracowników naukowych jednak przyhamowuje, podobnie się dzieje w przypadku zdobywanych stopni – liczba uzyskiwanych doktoratów nawet spada, liczba stopni doktora habilitowanego i tytułów profesora nie rośnie znacząco. Liczba książek naukowych natomiast w dalszym ciągu się zwiększa. Przyczyny tego stanu rzeczy nie można więc już szukać w powiększającej się liczbie pracowników naukowych. Wobec tego musi raczej chodzić o zintensyfikowanie przez nich działalności publikacyjnych (Biblioteka Narodowa 2016).

Do kategoryzacji jednostek naukowych w 2013 roku zgłoszono do oceny 19 764 monografie za lata 2009–2012 (Kulczycki, Drabek i Rozkosz, 2015), podczas gdy Biblioteka Narodowa odnotowała w tym czasie około 50 tysięcy książek naukowych. Biorąc pod uwagę to, że jednostki naukowe zgłaszają praktycznie wszystkie monografie, które mogą zgłosić, definicja książki naukowej i monografii według MNiSW i Biblioteki Narodowej w istotny sposób się różnią.

Obecnie największą grupę wydawców w Polsce stanowią instytucje naukowe, które wydały w sumie połowę wszystkich książek naukowych (za 43% tytułów odpowiadają szkoły wyższe, za 7% inne instytucje naukowe). Najwięksi wydawcy

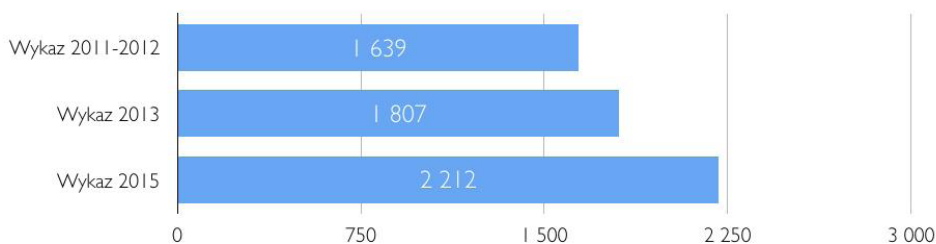
książek naukowych w Polsce w 2015 roku to: Wydawnictwo C.H. Beck, Wolters Kluwer Polska, Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydawnictwo UMCS, Napoleon V Dariusz Marszałek, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

W ciągu ostatnich lat istotnie zmniejszył się odsetek wydawanych podręczników akademickich, co może być wyjaśnione między innymi przez dwa główne czynniki: brak punktowania takich publikacji w kategoryzacji jednostek naukowych w 2013 roku oraz likwidację programów dofinansowujących wydawanie podręczników akademickich. Nowy model oceny wydawców naukowych uwzględnia ocenę podręczników akademickich, czyli kontynuowane będzie dobre rozwiązanie z 2017 roku.

CZASOPISMA NAUKOWE

Od 1990 roku liczba polskich czasopism naukowych wzrosła dwuipółkrotnie: w 1990 roku wydawanych było niewiele ponad tysiąc czasopism, obecnie na samym wykazie czasopism punktowanych jest 2200 polskich czasopism naukowych nieindeksowanych w prestiżowych bazach, czyli umieszczonych w części B „Wykazu czasopism punktowanych”.

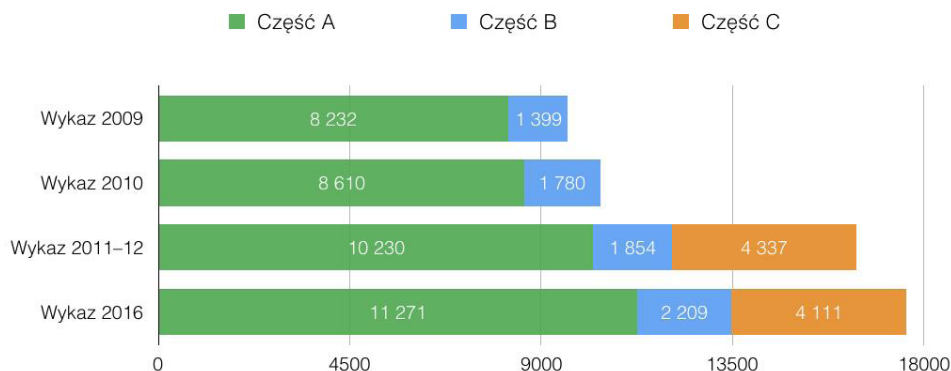
Rysunek 1. Liczba polskich czasopism naukowych zamieszczonych w części B trzech kolejnych „Wykazów czasopism punktowanych”

Kolejne wykazy czasopism punktowanych zwiększają liczbę uwzględnionych czasopism (zob. Rysunek 2) – wynika to nie tylko z nowopowstałych i od niedawna uwzględnianych polskich czasopism, ale również z powiększenia listy Journal Citation Reports (JCR), która stanowi podstawę tworzenia części A na WCP.

Na ostatnich WCP z 2016 roku zostało zamieszczonych ponad 17 500 czasopism naukowych (z czego czasopism polskich było ponad 2500 – uwzględniając wszystkie części wykazu).

Rysunek 2. Liczba czasopism indeksowanych na poszczególnych częściach czterech „Wykazów czasopism punktowanych”

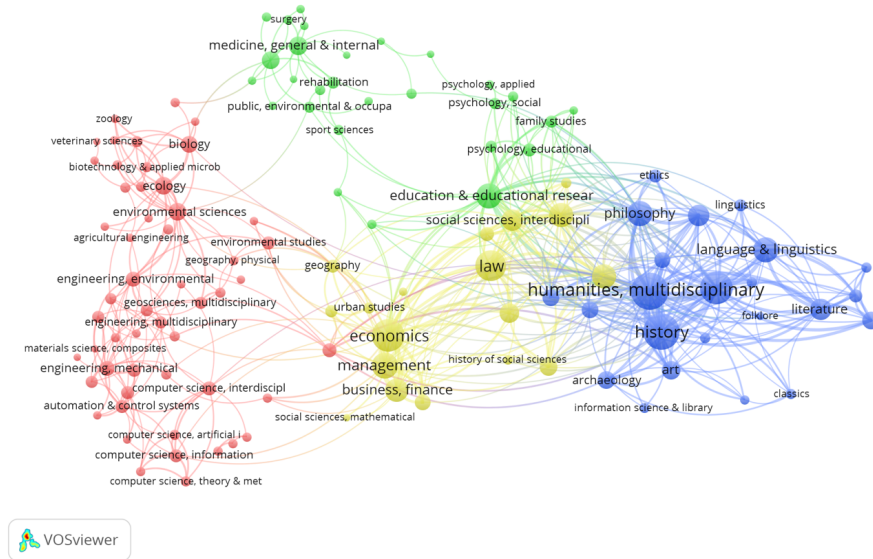

Kulczycki (2018) opracował analizę obszarów tematycznych polskich czasopism naukowych, które nie mają wyliczonego wskaźnika Impact Factor. Wyniki, której poniżej są przytoczone w całości, pokazują, w jakich obszarach tematycznych koncentrują się aktywności wydawnicze w Polsce. Taka analiza powinna mieć kluczowe znaczenie w procesie podejmowania decyzji w zakresie sposobu oceny czasopism, ponieważ różnice dyscyplinarne oraz wynikające z nich różnice w sposobach oceny są nie do pominięcia.

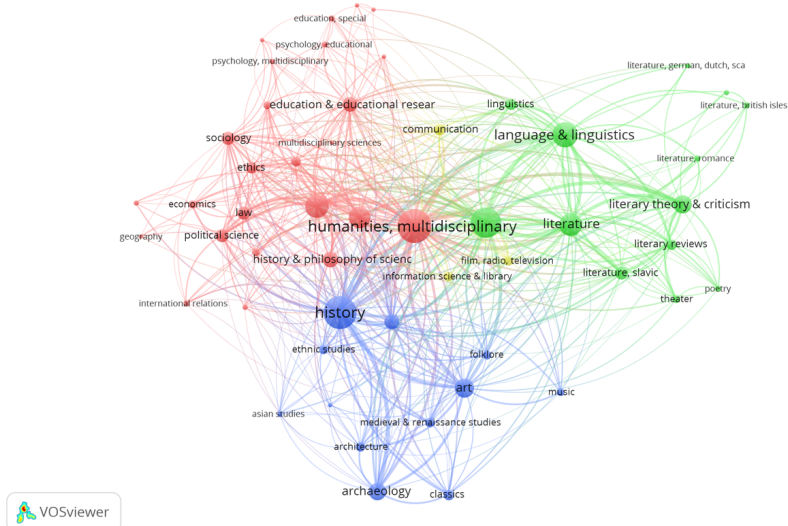
Poniższa analiza pokazuje zestawienie 2399 czasopism, tj. wszystkich aplikujących na listę B „Wykazu czasopism punktowanych” w podziale na trzy obszary nauki. Analiza została przeprowadzona w programie VOSviewer (wersja 1.6.6). Minimalna liczba współwystąpień grupy wynosi 5. Dla wszystkich obszarów naraz oraz dla każdego obszaru osobno zostały zaprezentowane:

1. Współwystępowanie grup tematycznych – wielkość etykiety oraz koła reprezentujących grupy tematyczne wskazuje na częstość występowania danej grupy tematycznej – im większa waga danej grupy tematycznej, tym większa etykieta i koło. Niektóre etykiety ze względu na rzadkie występowanie mogły zostać niewyświetlone na rysunku. Kolor koła jest wyznaczany na podstawie klastra, do którego należy dana grupa tematyczna. Linie między kołami reprezentują powiązanie między grupami.
2. Mapy zagęszczenia – im większa liczba grup tematycznych znajduje się blisko danego punktu oraz im większa jest waga sąsiadujących grup, tym kolor bardziej zbliża się do czerwonego, a oddala od niebieskiego.

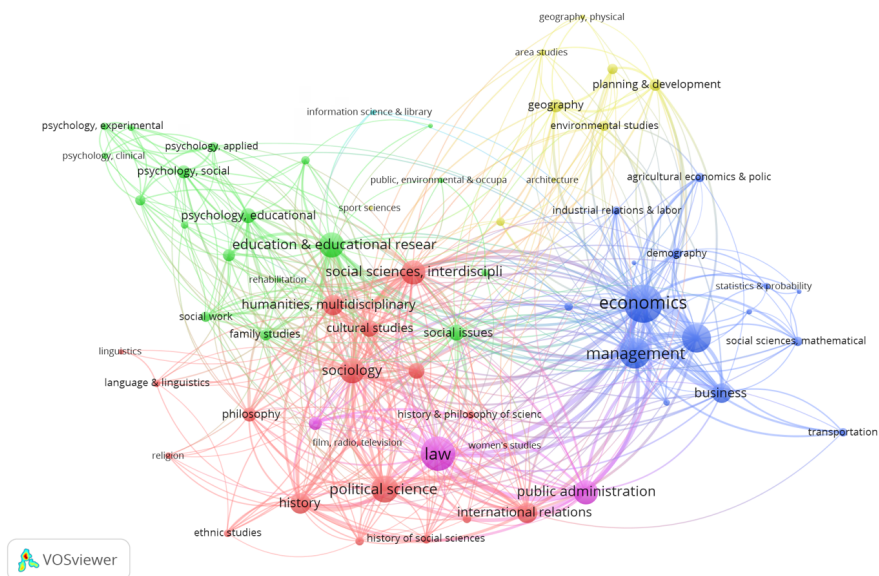
Rysunek 3. Powiązania między grupami tematycznymi we wszystkich grupach nauk ($N = 2399$)

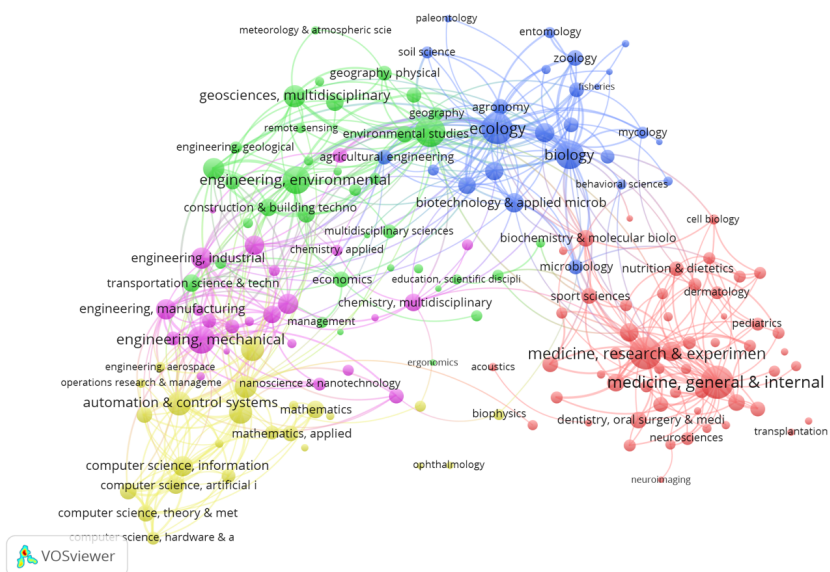
Rysunek 4. Powiązania między grupami tematycznymi w obszarze nauk humanistycznych ($N = 810$)

Rysunek 5. Powiązania między grupami tematycznymi w obszarze nauk społecznych ($N = 714$)

Rysunek 6. Powiązania między grupami tematycznymi w obszarze nauk technicznych, ścisłych, medycznych, przyrodniczych ($N = 875$)

6. ZALECENIA I KIERUNKI DLA POLITYKI PUBLICZNEJ

Polska polityka naukowa wykorzystująca ocenę publikacji jako główny instrument ewaluacji musi wprowadzić rozwiązania, które pozwolą sprostać czterem wyzwaniom.

Dotychczasowy system instytucjonalnej oceny nauki ewaluował dorobek naukowców poprzez przypisanie ich do – najczęściej – wydziałów dalece różnych pod względem praktyk publikacyjnych. Niejednorodne jednostki wprowadzone przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych nie rozwiązały w sposób zadowalający tego problemu, gdyż niejednorodne jednostki to nie tylko takie, w których jedną połowę stanowią historycy (obszar nauk humanistycznych), a drugą prawnicy (obszar nauk społecznych), ale również takie, w których historycy (obszar nauk humanistycznych) pracują z językoznawcami (również obszar nauk humanistycznych). Obie dyscypliny różnią nie tylko przedmioty badawcze, ale również wzory publikacyjne, w tym głównie częstotliwość wybierania określonego typu publikacji (monografia, artykuł) oraz język publikacji. Dzięki ocenie w ramach dyscyplin jest szansa na to, że historycy będą rzeczywiście oceniani jedynie z historykami, a językoznawcy z językoznawcami. W ten sposób rola poszczególnych typów publikacji (monografii i artykułów) mogłaby być ustalana w obrębie danej dyscypliny: jeśli monografia pełni w historii zdecydowanie ważniejszą rolę niż w językoznawstwie, wówczas taka praktyka będzie odpowiednio respektowana, gdyż do ewaluacji historii będą przypisani rzeczywiście historycy, a do oceny językoznawstwa tylko językoznawcy.

Poniżej dla każdego wskazanego wyzwania zostały zaprezentowane rekomendowane kierunki zmian dla polityki publicznej.

PROPOZYCJE ZMIAN

Wyzwanie 1: Waga podstawowych kanałów publikacji naukowych

Dotychczasowy model oceny publikacji naukowej wskazywał, że w każdej dyscyplinie naukowej najważniejszym kanałem publikacji jest czasopismo naukowe, za publikację w których można było otrzymać większą liczbę punktów niż za publikację monografii. Takie rozwiązanie powinno zostać zastąpione modelem, w którym najlepsza monografia jest warta więcej od najlepszego artykułu opublikowanego w czasopiśmie.

Ustalenie relacji między wagą dla artykułów i monografii powinno opierać się na przyjęciu, czemu ta relacja ma służyć. Możliwe rozwiązania, które można przyjąć przy tworzeniu tego instrumentu polityki naukowej, mogą opierać się na przeliczniku mającym wynagradzać wkładany czas i wysiłek w przypadku opublikowanej monografii lub też – poprzez ustalenie wag – można stworzyć system zachęt do publikowania w danym kanale publikacyjnym. Można powiedzieć, że obowiązujący obecnie model jest systemem zachęt do publikowania w czasopismach zamiast prezentowania wyników badań w formie monografii. Jednakże

taki system zachęt nie może jednocześnie punktowo deprecjonować kanałów publikacji kluczowych dla całych dziedzin.

Wyzwanie 2: Model oceny monografii oparty na zasadzie dziedziczenia prestiżu

Monografia jest fundamentalnym kanałem publikacji, ale nie jest to najpopularniejszy sposób komunikacji w dzisiejszej humanistyce (Kulczycki i in. 2018). Zwiększenie punktacji za najlepsze monografie oraz wprowadzenie listy uznanych wydawców pozwoli prawdziwie docenić jakość monografii.

Punktowe dowartościowanie monografii powinno pociągnąć za sobą wdrożenie tożsamyh metod oceny wszystkich kanałów publikacji poprzez uznanie – funkcjonującej od ponad pół wieku w naukometrii oraz wdrożonej w systemach ewaluacji nauki m.in. w Danii, Finlandii, Norwegii i Hiszpanii – zasady dziedziczenia prestiżu (artykuł jest wart tyle, ile czasopismo, w którym jest opublikowany, a książka jest warta tyle, ile wydawnictwo ją wydające).

Należy podkreślić, że takie rozwiązanie jest możliwe do przyjęcia, ponieważ dotyczy instytucjonalnej oceny nauki na poziomie całych uczelni: dlatego nie można wykluczyć, że w dobrym czasopiśmie czy wydawnictwie mogą również pojawić się kiepskiej jakości publikacje i one też będą punktowane. Chodzi tutaj o efekt skali.

Jednocześnie oznacza to, że taki model nie powinien być stosowany w przypadku oceny indywidualnego naukowca i jego dorobku – taka ocena jest możliwa tylko i wyłącznie dzięki stosowaniu oceny koleżeńskiej (*peer review*).

Wyzwanie 3: Definicje naukowych publikacji książkowych

Definicje publikacji książkowych istotnie zmieniły się na przestrzeni dwóch ostatnich kategoryzacji jednostek naukowych (odpowiednio w 2013 i 2017 roku). Zmieniano definicje w zakresie liczby autorów, która wyznaczała przypisanie danej publikacji do monografii bądź „prawie monografii pod redakcją”, zmieniano warunki formalne, które dane publikacji musi spełnić oraz – niezmiennie – za główną przesłankę „bycia monografią” uznawano objętość liczoną w arkuszach wydawniczych.

Ocena publikacji oparta na takich warunkach formalnych w żaden sposób nie różnicuje monografii ani też nie pozwala odrzucić w ewaluacji „zszywek drukarskich”, które pomimo spełnienia wszystkich warunków formalnych nie reprezentują – zdaniem ekspertów je oceniających w trakcie prowadzonej kategoryzacji jednostek naukowych – żadnej wartości naukowej.

Dlatego w definiowaniu typów publikacji książkowych powinno zrezygnować się zarówno z definiowania objętości, jak i liczby autorów, a jedynie wskazywać na wymóg poddania danej publikacji recenzji naukowej. Poprzez wybranie uznanych wydawnictw naukowych, które dbają i dbać powinny o jakość

publikowanych przez siebie książek, będzie się uznawało daną monografię naukową za możliwą lub nie do uwzględnienia w ewaluacji. Takie rozwiązanie oparte na dziedziczeniu prestiżu z wydawcy na książkę powinno być połączone z mechanizmem częstego aktualizowania wykazu wydawnictw naukowych.

Wyzwanie 4: Balans między różnymi grupami nauki w ocenie czasopism

W nowym modelu oceny czasopism naukowych zaprezentowanym w 2011 roku najwięcej punktów (maksymalnie 50) mogły uzyskać czasopisma z wyliczonym wskaźnikiem Impact Factor, czyli takie, które były indeksowane w bazie Journal Citation Reports. W dotychczasowym „Wykazie czasopism punktowanych” wykorzystywany był pięcioletni indeks wpływu. Wskaźnik ten mierzy liczbę cytowań uzyskanych przez czasopismo w ciągu pięciu poprzedzających lat. Pozostałe czasopisma mogły uzyskać maksymalnie 25 punktów, gdy były indeksowane na listach European Reference Index for the Humanities i były cytowane w czasopismach uwzględnionych w bazie Scopus.

Takie rozwiązanie nie pozwala zachować balansu między różnymi grupami nauk i punktowo deprecjonuje przede wszystkim nauki humanistyczne. Dlatego nowy model oceny czasopism – jeśli ma być oparty na wskaźniku bibliometrycznym – powinien być oparty na takim wskaźniku, który wyliczany jest również dla nauk humanistycznych. Spośród dwóch największych baz, w których wyliczane są wskaźniki bibliometryczne dla czasopism, tj. bazy Web of Science Core Collection oraz bazy Scopus, tylko w tej drugiej można znaleźć trzy wskaźniki, które są obliczane dla nauk humanistycznych. Mowa tutaj o wskaźnikach: SNIP – Source Normalised Impact Per Paper; SJR – SCImago Journal Rank; oraz CiteScore. Biorąc pod uwagę cel wykorzystania stworzonego na podstawie wskaźnika wykazu, najbardziej adekwatnym do tego celu jest wskaźnik SNIP, który – będąc wskaźnikiem znormalizowanym względem różnych dziedzin nauki – pozwala na wykorzystanie tego samego wskaźnika w jednym modelu dla różnych grup nauk.

Sposób monitorowania i ewaluowania wprowadzanych zmian

Wyzwanie	Wskaźnik	Oczekiwane efekty	Sposób ewaluacji wdrożonej zmiany
Waga podstawowych kanałów publikacji naukowych	Wagi dla głównych typów publikacji naukowych, tj. artykułów w czasopismach oraz monografii	Punktowe docenienie najlepszych monografii pozwoli na zbalansowanie oceny pomiędzy różnymi grupami nauk	Analiza oraz sprawdzenie, w jaki sposób konstruowane są wagi w aktach prawnych wykorzystujących punktowe progi dla głównych kanałów publikacji naukowych

Wyzwanie	Wskaźnik	Oczekiwane efekty	Sposób ewaluacji wdrożonej zmiany
Model oceny monografii oparty na zasadzie dziedziczenia prestiżu	Oparcie oceny publikacji książkowych na wykazie wydawnictw naukowych	Możliwość docenienia najlepszych monografii wydanych w uznanych wydawnictwach naukowych oraz nieuwzględnienia pseudopublikacji książek wydanych w nieprofesjonalnych i nienaukowych wydawnictwach	Analiza aktów prawnych wykorzystujących wykaz wydawnictw naukowych
Definicje naukowych publikacji książkowych	Odrzucenie nadmiernie sformalizowanej definicji monografii opierającej się przede wszystkim na objętości liczonej w arkuszach wydawniczych	Poprzez zespolenie tego rozwiązania z wykazem wydawnictw naukowych będzie możliwe porzucenie sformalizowanego mierzenia publikacji książkowych oraz uznanie, że autorzy oraz uznane wydawnictwa naukowe decydują o technicznych aspektach książki	Analiza aktów prawnych w zakresie używanej definicji monografii, rozdziału w monografii oraz monografii pod redakcją naukową
Balans między różnymi grupami nauki w ocenie czasopism	Możliwa do uzyskania maksymalna punktacja dla czasopisma z każdej grupy nauk	Poszanowanie różnych kultur epistemicznych i kultur cytowań w obrębie dyscyplin naukowych oraz możliwość zbalansowanej oceny różnych dziedzin w ramach jednego systemu ewaluacji	Analiza aktów prawnych, czy zostało umożliwione każdej dyscyplinie osiągnięcie maksymalnej liczby punktów
	Znormalizowany wskaźnik bibliometryczny wyliczany dla czasopism z każdej grupy nauk	Zaprzestanie punktowego deprecjonowania artykułów w naukach humanistycznych	Analiza, czy czasopisma z nauk humanistycznych mogą otrzymać maksymalną możliwą punktację oraz czy inne dziedziny (np. nauki prawne) również mają wysoko punktowane czasopisma

7. LITERATURA

- Aagaard, K. i Schneider, J.W. (2016). Research funding and national academic performance: Examination of a Danish success story. *Science and Public Policy*. 43(4): 1–14.
- Bal, R. (2017). Playing the Indicator Game: Reflections on Strategies to Position an STS Group in a Multi-disciplinary Environment. *Engaging Science, Technology, and Society*. 3: 41–52.
- Biblioteka Narodowa. (2016). *Ruch wydawniczy w liczbach, tom 61: 2015 książki*. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Breczko, S. (2016). Książka naukowa – między środowiskiem akademickim a branżą wydawniczą. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*. 2(48): 95–117.
- Brembs, B., Button, K. i Munafò, M. (2013). Deep impact: Unintended consequences of journal rank. *Frontiers in Human Neuroscience*. 7: 291.
- Cronin, B. i Sugimoto, C.R. (red.). (2014). *Beyond Bibliometrics: Harnessing Multidimensional Indicators of Scholarly Impact*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Ferrara, A. i Bonaccorsi, A. (2016). How robust is journal rating in Humanities and Social Sciences? Evidence from a large-scale, multi-method exercise. *Research Evaluation*. 25(3): 279–291.
- Giménez Toledo, E., Mañana-Rodríguez, J., Engels, T.C.E., Ingwersen, P., Pölönen, J., Sivertsen, G., ... i Zuccala, A.A. (2016). Taking scholarly books into account: Current developments in five European countries. *Scientometrics*. 107(2): 685–699.
- Giménez Toledo, E. (2016). Assessment of Journal i Book Publishers in the Humanities and Social Sciences in Spain. w: M. Ochsner, S.E. Hug i D. Hans-Dieter (red.). *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures* (91–102). Cham: Springer International Publishing.
- Gomez-Mejia, L.R. i Balkin, D.B. (1992). Determinants of Faculty Pay: An Agency Theory Perspective. *Academy of Management Journal*. 35(5): 921–955.
- Haddawy, P., Hassan, S.-U., Asghar, A. i Amin, S. (2016). A comprehensive examination of the relation of three citation-based journal metrics to expert judgment of journal quality. *Journal of Informetrics*. 10(1): 162–173.
- Henriksen, D. i Schneider, J.W. (2014). Is the publication behavior of Danish researchers affected by the national Danish publication indicator? A preliminary analysis. W: E. Noyons (red.). *Proceedings of the science and technology indicators conference 2014 Leiden 'Context Counts: Pathways to Master Big and Little Data'* (273–275). Leiden: Universiteit Leiden.
- Hodge, D.R. i Lacasse, J.R. (2011). Evaluating Journal Quality: Is the H-Index a Better Measure Than Impact Factors? *Research on Social Work Practice*. 21(2): 222–230.
- Kulczycki, E. (2014). Zasady oceny czasopism humanistycznych i ich rola w parametryzacji jednostek naukowych. *Nauka*. 3: 117–140.
- Kulczycki, E. (2017a). Assessing publications through a bibliometric indicator: The case of comprehensive evaluation of scientific units in Poland. *Research Evaluation*. 26(1): 41–52.

- Kulczycki, E. (2017b). Punktoza jako strategia w grze parametrycznej w Polsce. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*.1(49): 63–78.
- Kulczycki, E. (2018). Stan praktyk publikacyjnych polskich czasopism naukowych w 2017 roku. <http://doi.org/10.6084/m9.figshare.5683813>.
- Kulczycki, E. (2019). *Raport VII: Procedury instytucjonalnej ewaluacji nauki*. Poznań: Centrum Studiów nad Polityką Publiczną UAM.
- Kulczycki, E., Drabek, A. i Rozkosz, E.A. (2015). Publikacje a zgłoszenia ewaluacyjne, czyli zniekształcony obraz nauki w Polsce. *Nauka*. 3: 35–58.
- Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölönen, J., Bruun, K., Dušková, M., Guns, R., ... i Zuccala, A. (2018). Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries. *Scientometrics*. 116(1): 463–486.
- Kulczycki, E. i Rozkosz, E.A. (2017). Does an expert-based evaluation allow us to go beyond the Impact Factor? Experiences from building a ranking of national journals in Poland. *Scientometrics*. 111(1): 417–442.
- Kulczycki, E., Rozkosz, E.A. i Drabek, A. (2015). Publikacje polskich badaczy w czasopiśmie z list ERIH w kontekście ewaluacji jednostek naukowych. *Kultura i Edukacja*. 1(107): 149–172.
- Kulczycki, E., Rozkosz, E.A. i Drabek, A. (2016). Ocena ekspercka jako trzeci wymiar ewaluacji krajowych czasopism naukowych. *Nauka*. 1: 107–142.
- Manning, L.M. i Barrette, J. (2005). Research Performance Management in Academe. *Canadian Journal of Administrative Sciences*. 22(4): 273.
- Neff, M.W. (2017). Publication incentives undermine the utility of science: Ecological research in Mexico. *Science and Public Policy*. 45(2): 191–201.
- Puuska, H.-M. (2014). *Scholarly Publishing Patterns in Finland: A comparison of disciplinary groups*. Niepublikowana praca doktorska, University of Tampere. <https://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/95381/978-951-44-9480-2.pdf?sequence=1> [15.12.2018].
- Quan, W., Chen, B. i Shu, F. (2017). Publish or impoverish: An investigation of the monetary reward system of science in China (1999-2016). *Aslib Journal of Information Management*. 69(5): 1–18.
- Reuter, T. (2012). New Hegemonic Tendencies in the Production of Knowledge: How research quality evaluation schemes and the corporatization of journals impact on academic life. *Journal of Workplace Rights*. 16(3): 367–382.
- Rousseau, R. (2002). Journal Evaluation: Technical and Practical Issues. *Library Trends*. 50(3): 418–439.
- Serenko, A. i Dohan, M. (2011). Comparing the expert survey and citation impact journal ranking methods: Example from the field of Artificial Intelligence. *Journal of Informetrics*. 5(4): 629–648.
- Šipka, P. (2012). Bibliometric Quality of Serbian Journals 2002-2011: More Than Just a Dress for Success. W: P. Šipka (red.). *Journal Publishing in Developing, Transition*

- and Emerging Countries: Proceedings of the 5th Belgrade International Open Access Conference 2012* (161–165). Belgrade: Centre for Evaluation in Education and Science.
- Sivertsen, G. (2017). Finansowanie oparte na publikacjach – Model norweski. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*. 49(1): 47–59.
- van den Besselaar, P., Heyman, U. i Sandström, U. (2017). Perverse effects of output-based research funding? Butler's Australian case revisited. *Journal of Informetrics*. 11(3): 905–918.
- Vanclay, J.K. (2011). An evaluation of the Australian Research Council's journal ranking. *Journal of Informetrics*. 5(2): 265–274.
- Wolters, G. (2013). Studi e interventi: European Humanities in Times of Globalized Parochialism. *Bollettino Della Società Filosofica Italiana*. 208: 3–18.
- Zuccala, A., Guns, R., Cornacchia, R. i Bod, R. (2015). Can we rank scholarly book publishers? A bibliometric experiment with the field of history. *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 66(7): 1333–1347.

O AUTORZE

Emanuel Kulczycki, dr hab. prof. UAM – zajmuje się ewaluacją oraz socjologią nauki. Jest profesorem nadzwyczajnym w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie kieruje grupą badawczą Scholarly Communication Research Group. Doktorat (2011) i habilitację (2016) zrobił z filozofii. Obecnie jest przewodniczącym European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities. Ostatnio publikował m.in. w “Nature”, “Research Evaluation”, “Journal of Informetrics”, “Scientometrics” oraz “Aslib Journal of Information Management”.
Więcej na: emanuelkulczycki.com.

CENTRUM STUDIÓW NAD POLITYKĄ PUBLICZNĄ UAM

Centrum Studiów nad Polityką Publiczną UAM działa od 2002 r., a jego założycielem i dyrektorem jest prof. Marek Kwiek, kierownik Katedry UNESCO Badań Instytucjonalnych i Polityki Szkolnictwa Wyższego. Centrum skupia młodych naukowców zajmujących się międzynarodowymi badaniami naukowymi szkolnictwa wyższego (*higher education research*) i systematycznie promuje je w Polsce jako istotną subdyscyplinę nauk społecznych. Centrum wydaje półrocznik *Nauka i Szkolnictwo Wyższe* i organizuje Ogólnopolskie Konferencje Badaczy Szkolnictwa Wyższego. W pracach Centrum regularny udział bierze 10 osób, m.in. kilkoro finansowanych zewnętrznie postdoków (filozofowie, socjologowie, ekonomiści, prawnicy i statystycy). Sekretarzem naukowym Centrum jest dr Krystian Szadkowski.

Centrum prowadzi badania naukowe w ramach rozbudowanej współpracy międzynarodowej, do której systematycznie włącza młodą kadrę. Najważniejsze międzynarodowe projekty badawcze Centrum w ostatniej dekadzie dotyczyły relacji państwo – uniwersytet, relacji uniwersytetów z gospodarką i społeczeństwem, transformacji kadry akademickiej w ramach zmieniającego się finansowania uczelni, zarządzania szkolnictwem wyższym, przedsiębiorczości akademickiej, globalizacji i równości szans edukacyjnych oraz dostępu do szkolnictwa wyższego. Centrum prowadzi od wielu lat wspólne projekty badawcze z najlepszymi ośrodkami badań szkolnictwa wyższego w Europie (CHEPS w Holandii, INCHER w Kassel, Institute of Education w Oslo i UCL Institute of Education w Londynie) i w USA (CIHE w Bostonie i SUNY w Albany). Najważniejsze duże międzynarodowe projekty dotyczące badań szkolnictwa wyższego realizowane w Centrum to EDUWEL: *Education and Welfare* (2009-2013), WORKABLE: *Making Capabilities Work* (2009-2012), EUROAC: *The Academic Profession in Europe* (2009-2012), EUERЕК: *European Universities for Entrepreneurship* (2004-2007) oraz GOODUEP: *Good Practices in University-Enterprises Partnerships* (2007-2009).

W latach 2012-2018 w Centrum realizowany był pięcioletni projekt MAESTRO: *Program Międzynarodowych Badań Porównawczych Szkolnictwa Wyższego*, finansowany przez NCN, a w latach 2014-2018 – projekt NCN HARMONIA (*Europejskie uniwersytety flagowe*). W latach 2015-2017 Centrum realizowało również

projekt w programie MISTRZ finansowany przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej (FNP), a od 2016 r. realizuje projekt w programie DIALOG *Doskonałość naukowa: konkurencyjność, mierzalność, umiędzynarodowienie (EXCELLENCE)*. W 2016-2017 10-osobowy zespół prowadził w Centrum projekt przygotowujący założenia do nowej ustawy, zwanej Ustawą 2.0, promujący badawczą wizję funkcjonowania najlepszych polskich uczelni i silne publiczne finansowanie badań naukowych.

Centrum jest najważniejszym ośrodkiem naukowym zajmującym się badaniami szkolnictwa wyższego w Polsce i w Europie Środkowej.

www.cpp.amu.edu.pl

SERIA RAPORTÓW CENTRUM STUDIÓW NAD POLITYKĄ PUBLICZNĄ UAM

- 1. Marek Kwiek**, *Umiędzynarodowienie badań naukowych i widzialność polskiej nauki w świecie*
- 2. Marek Kwiek**, *Modele kariery naukowej i atrakcyjność profesji akademickiej*
- 3. Marek Kwiek**, *Indywidualna produktywność naukowa i konsekwencje rosnącej stratyfikacji społecznej w nauce*
- 4. Joanna Wolszczak-Derlacz**, *Efektywność i produktywność szkół wyższych*
- 5. Dominik Antonowicz**, *Stopniowe różnicowanie systemu szkolnictwa wyższego i jego konsekwencje*
- 6. Dominik Antonowicz**, *Zarządzanie szkolnictwem wyższym i jego przejrzysty ustrój a autonomia instytucji akademickich*
- 7. Emanuel Kulczycki**, *Procedury ewaluacji jednostek podstawowych i instytucji*
- 8. Emanuel Kulczycki**, *Procedury ewaluacji czasopism, współczynniki wpływu i listy czasopism*
- 9. Krystian Szadkowski**, *Problematyka wylaniania wiodących jednostek naukowych, centrów doskonałości i instytucji flagowych*
- 10. Krystian Szadkowski**, *Globalne rankingi uniwersytetów a długoterminowa strategia wzmacniania pozycji polskich uczelni*